

оцінювання результатів виконання евристичних тестових завдань як основного компоненту самостійної діяльності студентів при вивченні гуманітарних дисциплін.

Аннотація

В статье определены обоснованы диагностические критерии для объективного оценивания самостоятельной познавательной-творческой деятельности студентов. Раскрыты дидактические требования к диагностическому инструментарию оценивания результатов выполнения эвристических тестовых заданий как основного компонента самостоятельной деятельности студентов при изучении гуманитарных дисциплин.

Summary

The article deals with diagnostic criteria for objective evaluation of individual cognitive and creative activity of students. Didactic requirements to diagnostic instruments of evaluation of the results of heuristic test tasks as the main component of individual cognitive and creative activity of students in the process of studying humanitarian disciplines are distinguished.

Ключові слова: діагностичні критерії, евристичні тестові завдання, самостійна пізнавально-творча діяльність студентів.

Ключевые слова: диагностические критерии, эвристические тестовые задания, самостоятельная познавательная-творческая деятельность студентов.

Key words: diagnostic criteria, heuristic test tasks, individual cognitive and creative activity of students.

Подано до редакції 05.10.2011.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, проф. Лазаревим М.О.

УДК 378.013+378.242 +370.72

©2012

Прохорова О.В.

СУТНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРАНТІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Впровадження нових проектів у діяльності вищих навчальних закладів України зумовило модифікацію освіти. Діяльність фахівців галузі освіти набуває науково-дослідної спрямованості. У зв'язку з цим проблема підготовки студентів до науково-дослідної та педагогічної діяльності знаходиться в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Спеціалісти з методології визначають першорядність науково-дослідної діяльності та свідчать про потребу розвитку та обґрунтування системи навчання. Як зазначив у своїй праці дослідник С.В.Герасименко, науково-дослідна діяльність є одним з визначних факторів розвитку навчального закладу. Від неї залежить рівень викладання, творчий настрій колективу, зв'язок навчання з сучасною освітою, суспільне та економічне життя [1, с. 69]. Провідні спеціалісти з методології, такі як В.І.Загвязінський, А.В.Усова зазначають, що залучення студентів до НДД є невід'ємною частиною становлення особистісних якостей студента. Здійснення науково-дослідної діяльності підіймає студента на більш високий професійний рівень, сприяє зростанню рівня самостійності та оволодіння логікою проведення дослідного процесу, що дає можливість розкриття творчого потенціалу за межами навчального процесу [4, с. 54 ; 11, с. 50]. Внаслідок того, що написання рефератів, курсових, дипломних робіт, неможливо без проведення певних, бодай найпростіших досліджень слід зробити висновок, що науковою діяльністю займаються усі студенти ВНЗ. Отже, науково-дослідна діяльність студентів є однією із головних складових частин освітнього процесу.

У зв'язку з цим проблема підготовки студентів до науково-дослідної та педагогічної діяльності завжди знаходилися в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців. Відтак, організація управління науковими дослідженнями було розглянуто у роботах К.А.Ланге, Є.Ф.Котенко, покращення якості та ефективності педагогічного дослідження: Ю.К.Бабанський, В.І.Журавльова, процес формування науково-дослідних вмінь вивчався у працях О.А.Абдулліної, С.І.Архангельського, О.І.Митрош, проблема активізації науково-дослідної діяльності студентів – Д.В.Вилькеев, М.А.Данілов, І.Я.Лернер, багаторівнева модель організації науково-дослідної роботи студентів, як засіб покращення якості освіти у вузі – І.Ю.Данілова.

Формулювання цілей статті... Метою статті, є визначення сутності підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня – магістр (у подальшому-магістрантів). Визначення поняття науково-дослідної діяльності взагалі, та змісту освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр".

Виклад основного матеріалу дослідження... Відповідно до ст. 30 Закону України "Про освіту" і положення "Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998р. № 65, структура вищої освіти в Україні поряд з підготовкою дипломованих спеціалістів стала здійснюватися підготовка бакалаврів і магістрів. Нова структура вищої освіти має на меті

розширення можливостей вузів у вдосконаленні різноманітних культурно-освітніх потреб особистості, підвищення наукової і професійної підготовки спеціалістів з урахуванням потреб економіки та ринку праці. Багаторівнева система підготовки складається з таких освітньо-кваліфікаційних рівнів: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Магістратура є одним з рівнів сучасної системи освіти, спрямованого на підготовку науково-педагогічних кадрів, здатних до продуктивної дослідної діяльності в умовах вищого навчального закладу [9, с. 3].

Перш ніж перейти до визначення науково-дослідної діяльності магістрів та сутності підготовки магістрів до науково дослідної діяльності, дамо визначення поняття “науково-дослідна діяльність” взагалі.

Науково-дослідну діяльність слід розглядати як особливий вид інтелектуально-творчої діяльності, породжуваний в результаті функціонування механізмів пошукової активності і споруджуваний на базі дослідницької поведінки. Але якщо пошукова активність визначається лише наявністю самого факту пошуку в умовах невизначеної ситуації, а дослідницька поведінка описує переважно зовнішній контекст функціонування суб'єкта в цій ситуації, то дослідницька діяльність характеризує саму структуру цього функціонування. Складовими якого є пошукова активність та мислення. Що дає можливість зробити висновок, що НДД це не виключно оригінальна відкриття, що народжує нове знання, це також винахід вже існуючого знання по-новому, з іншого боку. У цьому випадку отримання нового знання відбувається через відкриття нової інформації або систематизацію і подальше усвідомлення інформації та практики, що вже існує. Таким чином добирання слушних літературних джерел, для подальшого використання у дослідженнях, також є видом наукового дослідження, що має назву “науковий пошук”.

Також, слід додати, що науково-дослідна діяльність не вичерпується лише пошуковою активністю, вона передбачає також аналіз отриманих результатів, оцінку їх на основі розвитку ситуації, прогнозування та побудову гіпотез, моделювання та корекцію дослідної поведінки. Завершальними етапами є перевірка на практиці, що здійснюється засобами експерименту та спостереження [9, с. 2]. Цей процес наукового пошуку є специфічним для кожного дослідження і вимагає від дослідника творчого підходу та інтуїції, що має послідовність та чітку спланованість у межах навчального процесу.

Кожне завдання має строго визначені цілі, зміст, форму виконання та оцінювання. Отже розглянемо цілі, зміст, методи, форм організації та оцінювання результатів науково-дослідної діяльності.

Відповідно до положення про наукову дослідну діяльність студентів, основними цілями науково-дослідної роботи студентів є :

- оволодіння студентами науковими методами пізнання, поглиблене і творче засвоєння програмного матеріалу;
- навчання методичі й засобам самостійного вирішення наукових і технічних задач, стилю й навичкам праці в наукових колективах, ознайомлення з методами організації їх роботи, сприяння успішному вирішенню актуальних наукових і технічних задач;
- створення позитивної мотивації та стійкого інтересу до дисципліни, що вивчається.

Зміст науково-дослідної діяльності, повинен складатися з виявлення теми дослідження та обґрунтування її актуальності, виокремлення об'єкту та предмета дослідження, постанови цілі і формування задач дослідження, аналізу наявної інформації у науці і практиці про заходи вирішення проблеми що вивчається, формулювання початкової гіпотези, експериментальна перевірка гіпотези, аналіз та узагальнення отриманих результатів, формулювання висновків та розроблення рекомендацій для практики.

Серед методів наукового дослідження, слід визначити вивчення основ наукових досліджень, зокрема поняття науки, методики наукового дослідження та наукової організації праці при його виконанні, самостійної роботи з літературою, обробку експериментальних даних. З цією метою на початкових курсах студентам читають дисципліну “Основи наукових досліджень”. Після вивчення курсу студенти використовують отримані знання в сфері методики наукового дослідження при виконанні практичних занять та на семінарах.

Згідно з практикою вищого професійного навчання, форми організації наукової діяльності поділяються на обов'язкові та факультативні. Обов'язкова НДД студентів є частиною навчального процесу та проводиться у навчальний час у відповідності з навчальним планом. Факультативна НДД виконується студентами в поза навчальний час. Організація науково-дослідної роботи студентів є продовженням і поглибленням навчального процесу і організовується безпосередньо на кафедрах, в науково-дослідній частині університету (галузевих науково-дослідних лабораторіях, обчислювальному центрі, студентських бюро, тощо). Науково-дослідна діяльність студентів складається із науково-дослідної роботи, яка є складовою частиною навчального процесу і науково-дослідної роботи, що виконується в позаурочний час. Відповідальність за організацію науково-дослідної роботи студентів в університеті покладається на ректора та проректорів з навчальної і з наукової роботи університету, які очолюють Раду з НДРС на факультеті – декан, на кафедрі – завідувач кафедри [11, с. 12].

Результатом науково-дослідної діяльності магістрантів є отримання інтелектуального продукту дослідницької діяльності, а також підвищення рівня сформованості експериментальних вмінь, розвиток

критичного мислення, вміння самостійно вирішувати проблеми та здійснювати вибір стратегії пошуку, аналізувати існуючі матеріали та формувати висновки.

Оцінювання результатів науково дослідної діяльності відбувається засобами оцінювання рівня сформованості дослідницьких вмінь, а саме практичних вмінь та навичок студентів.

Підсумком усього зазначеного вище є висновок, що науково-дослідна діяльність – це вид багаторівневої творчої діяльності спрямованої на оволодіння студентами самостійною, теоретичною та експериментальною роботою. З обов'язковим залученням сучасних методів наукового дослідження та володіння технікою експерименту. Послідовними складовими етапами НДД є постановка проблеми, вивчення теорії з даної проблематики, добирання методик дослідження і практичне оволодіння ними, пошук власного матеріалу, його аналіз і узагальнення, як наслідок – власні висновки [7, с. 79].

Перш ніж перейти до виявлення особливостей науково-дослідної діяльності у магістратурі, дамо визначення освітньо-кваліфікаційному рівню “магістр”.

Згідно з положенням національної програми “Освіта”. Кваліфікація магістр є вищим рівнем професійної кваліфікації в сфері вищої освіти. Концептуальна основа і цілі освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” спрямовані на підготовку науково-педагогічних кадрів, здатних до продуктивної дослідної діяльності в умовах вищого навчального закладу за одним із функціональних напрямів: науково-дослідним (творчим), науково-педагогічним або управлінською діяльності. Для повного розуміння сутності поняття освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”, було проаналізовано досвід закордонних навчальних закладів. А саме, студентський розділ Поволзької академії державної служби імені П.А.Столипіна. Основною із переваг магістратури, визначають появу більших можливостей для працевлаштування, порівняно з кваліфікаціями, отриманими за підсумками інших рівнів професійної освіти. Також зазначається перевага оволодіння формами і методами управлінської діяльності, отримання навичок здійснення контролю та нагляду на державній службі. Значущим також є можливість отримати другу вищу професійну освіту за більш короткий термін. Магістри, що отримали оцінки “відмінно”, можуть отримати можливість стажування (наукової роботи) за кордоном [10, с. 54].

Висновком, зазначеного вище є наступне: *«Магістр» - це освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти, що дає поглиблені знаннями з обраної спеціальності, уміння інноваційного характеру, навички науково-дослідної (творчої), науково-педагогічної, або управлінської діяльності. Також можливість набутти певний досвід використання одержаних знань і вміння створювати елементи нових знань для вирішення завдань у сфері професійної діяльності.*

Розуміння того факту, що навчання в магістратурі – це поглиблена спеціальна підготовка до наукової, педагогічної та управлінської діяльності, дозволяє нам визначити сутність підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”. Визначимо основні відмінності навчання в магістратурі від навчання студентів рівня “спеціаліст”.

По-перше, традиційні заняття рівня “спеціаліст” здебільш спрямовані на передачу інформації від викладача студентам, де основними методами навчання є лекції, аналіз кейсів, групові проекти. Навчальний час рівня “магістр” навпаки більш орієнтован на самостійну роботу. Проведення індивідуальних занять може займати до 20 відсотків загального обсягу навчального часу. Іншими невід’ємними складовими навчання є індивідуальні та групові презентації, наукові семінари, науково-дослідні проекти на матеріалі реальної педагогічної та наукової діяльності. Студенти працюють самостійно, вивчаючи рекомендовану літературу і виконуючи різні види завдань.

По-друге, магістерська робота, що виконується на завершальному етапі навчання, на відміну від дипломної роботи рівня “спеціаліст”, повинна передбачати проведення наукових досліджень (творчих розробок) з проблем відповідної галузі. Наукові та практичні результати виконаної роботи обов'язково подаються у друкованих статтях, методичних розробках.

Крім науково-дослідної практики підготовка магістрів передбачає також науково-педагогічну практику. Цей компонент магістерської підготовки дуже важливий тому, що майбутня професійна діяльність магістрів буде часто пов'язана з роботою на управлінських посадах, а значить з навчанням персоналу. Що робить необхідним формування у майбутніх магістрів вміння та навички підготовки навчальних матеріалів, планування програм навчання, проведення семінарів, тренінгів.

Окрім зазначеного, магістратура є доцільною підготовкою до вступу в аспірантуру з перспективою отримання ступеня кандидата наук. Близько третини випускників магістратури успішно вступають до аспірантури. За час навчання в магістратурі майбутній аспірант звикає до самостійної наукової роботи. Навички написання магістерської дисертації, володіння методами наукового дослідження, та й сам зміст магістерської дисертації можуть бути з успіхом використані при підготовці кандидатської дисертації [7, с. 78].

Ідея орієнтації магістерської підготовки на освітню та дослідницьку діяльність, доводить необхідність створення умов навчання, де оволодіння логікою проведення науково-дослідного процесу грає провідну роль у формуванні професійних якостей магістрантів. У зв'язку з цим стає актуальним питання про створення системи підготовки магістрантів до НДД, що буде складатися із спеціальних навчальних курсів і програм, для розвитку компетенцій дослідницького характеру. Пріоритетними елементами цієї системи будуть такі етапи як отримання

навичок, оволодіння методами і принципами розробки наукової проблематики з обраної теми, оволодіння методами пошуку, опрацювання та використання наукової інформації. Творчий аналіз наукової та науково-методологічної літератури для розвитку вмінь трансляції знань. Оволодівши зазначеними навичками магістранти матимуть змогу максимально ефективно реалізувати свій творчий та науковий потенціал у навчально-виховному процесі магістратури і як результат будуть відповідати стандартам держави. Розуміння специфіки підготовки магістрів до науково-дослідної діяльності дозволяє визначити цілі навчання і розробити адекватні програми, що сприяють професійно-особистісного росту, самостійності, відповідальності та потягу до науки у майбутніх фахівців. Як доречно зазначив дослідник О.В.Пиралов, одним з важливих аспектів магістерської освіти є його розуміння що студенти надходять в магістратуру, як правило, у віці 21-22 років. Соціально-психологічні дослідження визначають даний вік як “період ранньої дорослості”. Саме тому для успішної реалізації програм магістерської освіти слід пом’ятати що, студенти-магістранти – це фахівці, які мають вищу професійну освіту, певний професійний досвід, у дорослому віці, коли особистість використовує інтелектуальні здібності, щоб зробити кар’єру і обрати стиль життя, вже маючи за плечима певний соціальний, навчальний, професійний досвід [9, с. 3].

Висновки... Сутність підготовки магістрантів до науково-дослідної діяльності полягає у підвищенні рівня спроможності здійснення інтелектуально-творчої діяльності на високому рівні, що базується на сукупності знань, навичок, умінь у психолого-педагогічній галузі та професійній компетентності. Підготовку магістрантів до НДД можна систематизувати за наступними компонентами:

Змістовний охоплює володіння наступними знаннями:

- знання про етапи ведення НДД;
- знання про сутність та принципи дослідження;
- знання про методи та принципи дослідження;
- знання про вимоги до оцінювання НДД;

діяльно-операційний, охоплює володіння наступними вміннями:

- вміння працювати з науковою літературою;
- вміння самостійно виявляти та розробляти ціль, гіпотезу, завдання дослідження;
- вміння аналізувати, узагальнювати, робити висновки;
- володіння сучасними технічними засобами презентації.

особистісний компонент охоплює:

- наявність природного хисту (здатності до навчання);
- ідейності та творчої інтуїції;
- життєвого досвіду;
- критичного мислення;

“Науково-дослідна діяльність” – це вид багаторівневої творчої діяльності спрямованої на оволодіння студентами самостійною, теоретичною та експериментальною роботою. З обов’язковим залученням сучасних методів наукового дослідження та володіння технікою експерименту. Послідовними складовими етапами НДД є постановка проблеми, вивчення теорії з данної проблематики, добирання методик дослідження і практичне оволодіння ними, пошук власного матеріалу, його аналіз і узагальнення, як наслідок - власні висновки.

“Магістр” – це освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти, що дає поглиблені знаннями з обраної спеціальності, уміння інноваційного характеру, навички науково-дослідної (творчої), науково-педагогічної, або управлінської діяльності. Також можливість набути певний досвід використання одержаних знань і вміння створювати елементи нових знань для вирішення завдань у сфері професійної діяльності.

Література

1. Герасименко С.В. Научно-исследовательская деятельность преподавателей инновационного учебного заведения как объект управления / С.В.Герасименко // Педагогические проблемы становления субъектности школьника, студента, педагога в системе непрерывного образования: Сб. науч. и метод. тр. – Вып. 4 / Под ред. Н.К.Сергеева, Н.М.Борытко. – Волгоград : Изд-во ВГИПКРО, 2001. – С. 68-72.
2. Давыдов В.В. Научное обеспечение образования в свете нового педагогического мышления // Новое педагогическое мышление / Под ред. А.А.Петровского. – М.: Педагогика, 1989. – С. 64-90.
3. Данилова И.Ю. Научно-исследовательская деятельность студентов в учреждениях высшего профессионального образования / И.Ю.Данилова // Педагогические науки. – 2007, № 2. – С. 169-171.
4. Загвязинский В.Н. Методология и методы психолого-педагогического исследования [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.И.Загвязинский, Р.Атаханов. — М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
5. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – N 13, липень, 2001 р.
6. Колдина М.И. Научно-исследовательская деятельность педагогов профессионального обучения / М.И.Колдина // Вестник Костромского государственного университета им. Н.А.Некрасова. — 2009. — № 4. — С.22-25.
7. Пиралова О.Ф. Особенности обучения в магистратуре современных вузов / О.Ф.Пиралова // Успехи соврем. естествознания. – 2010. – № 5. – С. 78-80.

8. Положення про науково дослідну діяльність студентів у Дніпропетровському національному університеті залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна. – 2006. – с. 4
9. Поволзька академії державної служби імені П.А.Столипіна [Электронный ресурс] URL: <http://www.pags.ru/beginner/magistrature.php>
10. Усова А.В. Формирования у учащихся умения самостоятельно проводить наблюдение и опыты / А.В.Усова, А.А.Бобров. – Челябинск : ЧГПИ, 1983. – 93 с.

Анотація

У статті розглянуто проблему визначення сутності підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня –магістр до науково-дослідної діяльності. Визначені поняття «науково-дослідна діяльність», «магістр».

Аннотация

В статье рассматривается проблема определения сущности подготовки студентов образовательно-квалификационного уровня – магистр к научно-исследовательской деятельности. Даны определения понятиям «научно-исследовательская деятельность», «магистр».

Summary

The article focuses on identifying the issue of master student's preparation to the scientific research-activity. It is given the definition of "scientific research activity" and "master".

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, магістр.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, магистр.

Key words: scientific research activity, master.

Подано до редакції 25.09.2011.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Богдановою І.М.

УДК 37.026:371.315

©2012

Проценко І.І.

ЕВРИСТИЧНА ДІАЛОГОВА ВЗАЄМОДІЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Реформування освіти, зокрема вищої педагогічної, може бути реалізовано на основі особистісно орієнтованого та діалогічного підходів. У зв'язку з цим зростає необхідність та роль діалогової взаємодії, особливо у зв'язку з запровадженням технології інноваційного евристичного навчання, яке в останні роки починає займати пріоритетні позиції в сучасній педагогічній науці та практиці навчання. Освітня діяльність студентів, зокрема, конструювання значимого для них освітнього продукту можливе лише в евристичній діалоговій взаємодії, коли суб'єкт навчання за допомогою серії запитань спочатку визначає коло незнаного і поступово заповнює його значимими для себе знаннями. Тому діалогова взаємодія в даному випадку виступає не просто педагогічним методом чи формою, але стає пріоритетним принципом освіти. Разом з тим, на сьогодні не сформувалось чіткого підходу до освоєння професійних умінь за допомогою різних форм евристичної діалогової взаємодії.

Наявність очевидної суперечності між потужними дидактичними можливостями евристичної діалогової взаємодії у підготовці майбутнього педагога та недосконалими технологіями застосування такої взаємодії суттєво гальмує активне впровадження діалогу в сучасну університетську освіту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У річищах пошуків оптимальної технології навчання для успішного формування професійно-творчих умінь майбутнього вчителя стало важливим проведення з метою з'ясування форм та методів оволодіння цими вміннями в процесі евристичної діалогової взаємодії при створенні освітнього продукту. У наукових працях М.Бахтіна [4], А.Короля [1], А.Хуторського [2, 3] та інших виявлено потужний потенціал навчального діалогу, умови його побудови та реалізації, проте немає єдиного підходу до розкриття сутності та способів формування такого діалогу як способу оволодіння необхідними професійно-творчими вміннями. У процесі навчання, зокрема у вищому навчальному закладі, і дотепер основну роль відіграє викладач зі своєю серією запитань, зауважень, настанов. А студент йде, як правило, у фарваторі викладацької діяльності, слухняно виконуючи всі його вимоги, звикаючи до репродуктивної діяльності, що перекриває шлях до його ініціативи і творчості. Тому так важливо досягти паритетної діалогової взаємодії, де ініціатива та запитальна діяльність викладача і студента мають рівні права і можливості і в обговоренні навчальних проблем, і в побудові важливих освітніх продуктів.

Така перспектива перебудови традиційного діалогу з монополією запитань викладача на реальну й рівноправну діалогічну взаємодію стикається з багатьма перешкодами, долати які варто оперативнo та якісно.

Формулювання цілей статті... У зв'язку з цим мета даної статті полягає у з'ясуванні основних компонентів та умов, за яких повинна будуватися оптимальна діалогова взаємодія для створення майбутніми